

Nr 47.

Ankom till riksdagens kansli den 30 maj 1940 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om inrättande av kommunala bouppteckningsbyråer.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 33, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Andersson* i Malmö *m. fl.* föreslagit, att riksdagen för sin del måtte besluta en lagstiftning av ungefär följande innehåll: »Kommun må, om densamma så finner lämpligt och dödsbo därom gör framställning, genom för ändamålet inrättad bouppteckningsbyrå eller på annat liknande sätt lämna biträde vid upprättande av bouppteckning efter person, som avlidit och som vid dödsfallet var mantalsskriven i kommunen.»

Det genom 1933 års boutredningslagstiftning upphävida 9 kap. i ärvdabalken innehöll bestämmelser om egendomens laga uppteckning efter avlidit person. Enligt 1 § i detta kapitel skulle, om den dödes bo lydde under stadsdomstol eller om egendomen var fastighet i stad, borgmästare och råd nämna två eller flera redliga män som skulle uppteckna och värdera egendomen. Den magistrat sålunda tillerkända rätten att föranstalta om bouppteckning och arvskifte hade, redan före upphävandet av 9 kap., avskaffats i ett stort antal städer; vid tiden för tillkomsten av lagen om boutredning och arvskifte fanns bouppteckningsprivilegiet kvar allenast i 27 städer, däribland Stockholm, Göteborg och Malmö. Boupptecknings- och arvskiftesprovision utgick med 1 resp. $\frac{1}{2}$ procent. Enligt ett kungl. brev den 30 januari 1873 skulle denna provision i Malmö beräknas allenast efter behållningen i boet.

Den nya lagen om boutredning och arvskifte, utfärdad den 9 juni 1933, trädde i kraft den 1 januari 1934. Enligt bestämmelser i denna lag skall bouppteckning förrättas sist tre månader från dödsfallet. Dödsbodelägare som har egendomen i sin vård eller ock boutredningsman eller testaments-exekutor skall bestämma tid och ort för bouppteckning samt utse två kunniga och trovärdiga gode män att förrätta bouppteckningen. Den upprättade bouppteckningen skall i stad inom en månad och å landet sist å det allmänna tingssammanträde som infaller näst efter en månad efter upprättandet för registrering ingivas till rätten i den ort, där den döde skolat svara i mål som rörde hans person. Det åligger rätten att tillse, att bouppteckning inom laga tid förrättats och ingivits. Registrering av bouppteckning må ej äga rum, därest vid bouppteckningen finnes ej hava förfarit så som i boutredningslagen stadgas. Är bouppteckning bristfällig äger rät-

ten med föreläggande av vite utsätta tid inom vilken bristen skall avhjälpas. (3 kap. 1, 2, 8 och 9 §§.)

Lagen den 9 juni 1933 angående införande av lagen om boutredning och arvskifte innehåller i 4 § bestämmelser, att vad för vissa städer enligt äldre lag gäller om borgmästares och råds befattning med bouppteckningars upprättande skall äga tillämpning vid dödsfall, som inträffat före utgången av år 1938. På framställning av sådan stad äger Konungen förordna, att den äldre lagen skall jämväl därefter tills vidare eller för viss tid gälla för den staden, dock att särskild bouppteckningsavgift ej i något fall skall erläggas, där dödsfallet inträffat efter utgången av år 1943.

I sitt den 30 juni 1932 avgivna betänkande (stat. off. utr. 1932:16) med förslag till lag om boutredning och arvskifte anförde lagberedningen i frågan huruvida bouppteckningsprivilegiet borde bibehållas i sin dåvarande omfattning (sid. 255—258):

Det är till en början tydligt, att det i och för sig måste betecknas såsom en mindre tillfredsställande ordning, att på ett centralt rättsområde av stor praktisk betydelse olika rättsregler skola tillämpas i särskilda delar av riket. I äldre tider gällde som bekant i det stora hela olika regler för land och stad, men denna skillnad har ej kunnat upprätthållas. Ett ännu kvarstående exempel på skillnad mellan lands- och stadsrätt utgöra bestämmelserna om upprättande av bouppteckning. Beträffande bouppteckningsförfarandet är emellertid ej fråga om en absolut motsättning mellan land och stad. I det stora flertalet — mer än två tredjedelar — av de jurisdiktionsberättigade städerna råder fastmera samma ordning som på landsbygden. Att i den återstående tredjedelen av städerna, däribland visserligen de större av dessa, avvikande regler gälla, kan därför synas än mer oegentligt. Något för vår tid främmande är det också, att i de ifrågavarande städerna enhetliga bestämmelser ej råda för alla medborgare, i det att ett mindretal av dessa fortfarande såsom ett gammalt ståndsprivilegium åtnjuta samma frihet som rikets innevånare i övrigt att själva ombestyrja bouppteckning. När nu en ny lagstiftning i ämnet skall komma till stånd, bör därför likformighet eftersträvas.

Såsom en bestämd nackdel med bouppteckningsprivilegiet måste otvivelaktigt betecknas de därmed i regel förenade bouppteckningsavgifterna. Dessa äro i själva verket — vilket också under frågans tidigare behandling flera gånger framhållits — att anse såsom en särskild, av omständigheterna ej längre påkallad beskattning av dödsbon i de privilegierade städerna.

Från åtskilliga magistrater i de privilegierade städerna och, vad angår Stockholm, även från andra myndigheter hava rests bestämda gensagor mot privilegiets avskaffande, och det har gjorts gällande, att detta medfört en ordning, som avgjort vore att föredraga framför den i riket i övrigt gällande.

Såsom den väsentligaste fördelen av att bouppteckningar upprättas genom magistratens försorg framhålles sålunda, att därigenom större garanti skulle vinnas för bouppteckningens riktighet. Det kan visserligen ej bestridas, att en alldeles särskild garanti härför vinnas, därest förrättningen å ort och ställe verkställes av sakligt och juridiskt kvalificerade myndighetspersoner. Men så är i regel icke förhållandet. Det har tvärtom ovan påvisats, huruvida också i de privilegierade städerna magistratens medverkan i regel inskränker sig till att på ämbetsrummet kontrollera skriftliga uppgifter, som

avgivits av dödsbodelägarna. Invändningarna grunda sig förty på skäl, som i stort sett ej hava motsvarighet i de för närvarande rådande förhållandena och som säkerligen under utvecklingens gång skulle erhålla allt mindre betydelse. I den mån rättens verksamhet inskränker sig att vara kontrollerande, blir den enahanda vare sig den handling, som är föremål för granskning, redan därförinnan erhållit bouppteckningens form eller den utgör allenast en av delägarna lämnad uppgift. Ser man till de ovan förda exemplen på uppgifter, för vilkas rätta antecknande magistratsprivilegiet skulle utgöra en borgen, finner man också, att det här genomgående är fråga om sådant, som lika väl kan kontrolleras i samband med boupptecknings registrering. Detta gäller sålunda angivandet av dödsbodelägarna, fast egendoms antecknande under riktig benämning, uppgifter angående egendomens natur av giftorättsgods eller enskild egendom, gäldens beskaffenhet när make lever efter, gåvor givna före dödsfallet o. s. v. — — — Sävitt beredningen kan finna, föreligger i praktiken i stort sett ej annan olikhet mellan de båda systemen än att, när oriktig eller ofullständig uppgift av delägarna lämnats i bouppteckningen, det kan bliva nödvändigt att låta rättelsen, som kan antecknas i bouppteckningsinstrumentet eller intagas i en särskild handling, underskrivas av gode männen och delägarna, medan när bouppteckningen förrättas av magistraten det städse är möjligt att till följd av den granskning, som av magistraten ägnas delägarnas uppgifter till bouppteckningen, ej behöva göra några rättelser i den bouppteckning, som av magistraten upprättas.

Det har från några håll gjorts gällande, att bouppteckningarna i de orter, där upprättandet ej sker av magistraten, d. v. s. i större delen av riket, ofta skulle vara felaktiga. Sävitt därmed avses, att bouppteckningarna efter skedd registrering skulle innehålla oriktiga uppgifter av någon praktisk betydelse, måste påståendet avvisas. Erfarenheten ger icke några belägg för en sådan uppfattning utan visar fastmera att bouppteckningarna uppfylla rimliga anspråk på tillförlitlighet. Att en del domstolar kunna uppställa mindre stränga krav på bouppteckningens fullständighet än andra är en sak för sig, vilken kan förekomma vare sig kontrollen sker vid bouppteckningens formella upprättande av magistraten eller vid registreringsfrågans prövning. Skulle magistratsprivilegiet avskaffas, finnes naturligen intet hinder för vederbörande att också i fortsättningen göra bouppteckningarna till föremål för samma noggranna kontroll som hittills. Därest de av lagberedningen i förevarande kapitel föreslagna utförliga bestämmelserna angående boupptecknings innehåll och form upphöjas till lag, vinnes för övrigt garanti för att kontrollen över bouppteckningarna kommer att ske efter mera enhetliga principer än för närvarande.

Det har från flera av magistraterna framhållits, att boupptecknings upprättande av magistraten för delägarna i små dödsbon innebär en fördel därutinnan, att de erhålla kostnadsfri hjälp med bouppteckningens upprättande, och att överhuvud denna ordning erbjuder lättad utväg att erhålla nödiga råd och anvisningar. Även här gäller, att fördelen försvinner i den mån magistratens verksamhet vid bouppteckningen inskränkes till en kontroll av delägarnas uppgifter. Emellertid är det naturligen önskligt, att därest bouppteckningsprivilegiet avskaffas, rådhusrätterna i allt fall, i likhet med domhavandena på landet, med råd biträda särskilt den obemedlade allmänheten.

Beredningen anser följaktligen ej tillräckliga skäl föreligga att — med uppoffrande av det krav på likformighet och konsekvens som måste ställas på en ny lagstiftning — lämna det magistraterna i vissa städer tillkommande bouppteckningsprivilegiet orubbat.

Det kan emellertid ej förnekas, att praktiska grunder kunna tala för att ej alldeles undantagslöst genomföra regeln om privilegiets avskaffande. Den kritik, som riktats mot nu gällande ordning, har främst vänt sig mot den extra beskattning av städernas invånare, som dessa avgifter utgöra. Enligt beredningens mening böra också dessa avgifter överallt upphöra. Skulle emellertid från vissa städers sida, trots avgifternas bortfallande, föreligga en önskan, att magistratens befattning med bouppteckningar skall bestå, synes kravet på likformighet i lagstiftningen ej böra utesluta möjlighet att, med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet, medgiva undantag från huvudregeln. Där såsom i Stockholm bouppteckningsprivilegiet medfört inrättandet av en särskild organisation för fullgörande av de uppgifter, som till följd av privilegiet åvila staden, synas sålunda skäl kunna anföras att ej mot stadens önskan framtinga en ny ordning. Även i andra fall kunna omständigheterna vara sådana, att nu gällande bestämmelser ej utan vidare böra i strid med den lokala uppfattningen upphävas.

De undantag från regeln om bouppteckningsprivilegiets avskaffande, som enligt det föregående böra kunna medgivas, synas böra fastställas att gälla tillsvidare eller för viss tid. Prövningen bör lämpligen ske från fall till fall och anförtros åt Kungl. Maj:t.

Beredningen föreslår vidare, att vad enligt äldre lag gäller om magistrats befattning med bouppteckningars upprättande undantagslöst skall äga tillämpning vid dödsfall, som inträffa under den närmaste tiden efter nya lagens ikraftträdande; den nya ordningen är i denna del avsedd att träda i tillämpning först sedan viss tid förflutit från det den föreslagna lagstiftningen i övrigt trätt i kraft. De städer, om vilka här är fråga, erhålla på detta sätt nödigt rådrum att överväga, huruvida framställning bör göras till Kungl. Maj:t om tillstånd att bibehållas vid nu gällande ordning även efter nämnda tids förlopp. En sådan övergångstid skulle vidare möjliggöra för dem av de privilegierade städerna, där bouppteckningsavgifterna helt eller delvis tagas i anspråk för magistratens avlöning, att söka få till stånd de nya lönestater, som på grund av avgifternas bortfallande kunna bliva nödvändiga för att kompensera de tjänstemän, vilka genom avgifternas upphörande skulle se sina inkomster minskade.

I anslutning till det nu anförda har i 4 § lagen om införande av lagen om boutredning och arvskifte upptagits ett stadgande av innebörd, att vad i vissa städer enligt äldre lag gäller om borgmästares och råds befattning med bouppteckningars upprättande skall fortfarande äga tillämpning vid dödsfall, som inträffa innan viss tid förflutit från den nya lagstiftningens ikraftträdande, och att Konungen skall äga att på framställning från sådan stad förordna att den äldre lagen skall jämväl därefter tills vidare eller för viss tid gälla för den staden, dock att särskild bouppteckningsavgift ej i något fall skall erläggas, om dödsfallet inträffar efter utgången av förstnämnda tid.

Såsom motivering till nyssnämnda paragraf anförde lagberedningen vidare (sid. 612):

Beträffande bouppteckning i de städer, där förrättningen hittills ankommit på borgmästare och råd, hava särskilda föreskrifter visat sig erforderliga. För att lämna sådan stad tillfälle att avveckla den organisation, som betingats av magistratens befattning med bouppteckningars upprättande, skall den äldre ordningen, enligt vad i denna paragraf är stadgat, äga fortsatt giltighet under viss tidrymd, som får närmare fixeras i samband med utfärdandet av den nya lagen. I förevarande paragraf öppnas även möjlig-

het till ytterligare tillämpning av äldre lag i den del, varom här är fråga. Angående grunden till dessa stadganden och deras närmare innebörd får lagberedningen hänvisa till vad härom anförts under 3 kap. nya lagen (s. 255 f.).

I sitt utlåtande över de i lagberedningens betänkande innefattade lagförslagen anförde lagrådet rörande 4 § i promulgationslagen (se prop. 1933 nr 7 sid. 65):

Med hänsyn till den stora betydelse i ekonomiskt avseende, som borgmästares och råds befattning med bouppteckningars upprättande i åtskilliga städer har för städerna själva eller rådstuvurättens befattningshavare, och då en ej alltför knapp tid bör utmätas för de ändringar i avlöningsstater med mera, som må påkallas av bouppteckningsprivilegiets upphörande, hemställas att i första punkten av paragrafen tiden för privilegiets upphörande sättes så att det fortbestår i fråga om dödsfall, som inträffa inom fem år efter lagens ikraftträdande.

Sedan lagberedningens förslag underkastats överarbetning inom justitiedepartementet förelades de 1933 års riksdag genom propositionen nr 7. I propositionen hade 4 § i promulgationslagen erhållit den lydelse, att bouppteckningsprivilegiets enligt äldre lag skulle äga tillämpning vid dödsfall som inträffade före utgången av år 1938. Förlängning av övergångstiden kunde beviljas av Konungen; dock skulle bouppteckningsavgift icke i något fall erläggas då dödsfallet inträffat efter 1938 års utgång.

På denna punkt erhöll lagen sin slutliga lydelse vid riksdagsbehandlingen. Första lagutskottet anförde i sitt i anledning av propositionen avgivna utlåtande (nr 34) bland annat:

Det kan ifrågasättas, om den utmätta femårsperioden är tillräcklig för avvecklingen, såvitt angår bouppteckningsavgifter. Den övergång till annan skatteform, som härav påkallas, kan medföra vanskligheter, särskilt under nu rådande ekonomiska konjunkturen. Enligt utskottets mening kunde i städernas intresse en mjukare övergång beredas, därest i dispens, som avsåge fortsatt tillämpning av den äldre ordningen, finge inbegripas rätt att även under någon tid efter år 1938 uttaga bouppteckningsavgifter.

För en sådan utvidgning tala även andra skäl, vilka åberopats i en till utskottet ställd skrivelse den 17 februari 1933 från Svenska stadsförbundets styrelse. I vissa av de städer, där bouppteckningsprovision för närvarande utgår, äro inflytande belopp anvisade för bestridande av avlöning till rådhusrättens befattningshavare. Vad dessa städer beträffar, torde kunna förutsättas, att bouppteckningsprivilegiets upphävande kommer att medföra krav på löneroglering. På åtskilliga håll väntas frågan om upphörande av den egna jurisdiktionen bliva aktuell inom en snar framtid. Därest detta inträffar inom de närmaste åren efter 1938 års utgång, vore tydligen mindre tilltalande, om särskild löneroglering skulle behöva företagas med verkan allenast för en kortare tid.

Å andra sidan böra bouppteckningsavgifter, vilka ju innebära en särskild beskattning, icke få vara bibehållna under längre tid än som av hänsyn till ifrågavarande städer kan anses skäligt, och utskottet har därför föreslagit, att sådana avgifter ej i något fall skola erläggas, där dödsfallet inträffat efter utgången av år 1943.

Utskottets förslag bifölls av båda kamrarna.

Av den i 4 § promulgationslagen upptagna möjligheten för stad att göra framställning om fortsatt giltighet av äldre bestämmelser om borgmästares och råds befattning med boupptecknings upprättande begagnade sig Malmö stad. I en av stadsfullmäktige i Malmö gjord framställning, åtföljd av yttrande av magistraten, anhölls att vad för staden enligt äldre lag gällt skulle äga tillämpning jämväl vid dödsfall, som inträffade efter utgången av år 1938, samt att den särskilda bouppteckningsavgiften i Malmö skulle erläggas vid dödsfall, som inträffade före utgången av år 1943. Genom beslut den 6 oktober 1938 fann Konungen ej skäl lämna bifall till framställningen. Samtidigt avslogos liknande framställningar från åtskilliga andra städer.

Magistraten i Malmö inkom därefter till stadsfullmäktige med en skrivelse vari bland annat anföres:

Det är uppenbart, att magistratens befattning med bouppteckningars upprättande varit till synnerlig fördel särskilt för delägare i mindre dödsbon, enär dödsbodelägarna haft garanti såväl för att bouppteckning upprättades inom laga tid som ock för att bouppteckningen blev riktig. — — — Omkring $\frac{2}{3}$ (63 %) av antalet bouppteckningar utvisa en behållning, som icke överstiger 2,000 kronor. Enligt gällande reglemente för Malmö stads rättshjälpsanstalt har denna att inom Malmö stad kostnadsfritt i rättsliga angelägenheter tillhandagå mindre bemedlade. På grund av denna bestämmelse torde efter den nya ordningens införande mindre bemedlade äga påkalla rättshjälpsanstaltens biträde jämväl för upprättande av bouppteckning. För att lämna dylikt biträde är en utökning av anstaltens personal emellertid ofrånkomlig. På grund härav anser magistraten, att staden bör för tiden från 1939 års början inrätta en byrå med ändamål att vid dödsfall efter sagda tid utan avgift tillhandagå mindre bemedlade med upprättande av bouppteckningar. Byrån bör lämpligen lyda under Malmö stads rättshjälpsanstalt.

Magistratens förslag remitterades till drätselkammaren i Malmö, som på anförda skäl föreslog, att stadsfullmäktige måtte besluta, att inrätta en stadens bouppteckningsbyrå med uppgift dels att tillhandagå dödsbo som därom framställde begäran med upprättande av bouppteckning efter person, som avlidit efter utgången av år 1938, såvida dödsboet lydde under rådhusrätten i Malmö dels ock att på begäran och i den mån så prövades kunna ske lämna sådant dödsbo råd och upplysningar i avseende på boupptecknings upprättande och vad därmed kunde hava omedelbart samband, att bouppteckningsbyrån skulle lyda under en särskild styrelse, bestående av 3 ledamöter och 2 suppleanter, att byrån utan ersättning skulle lämna biträde åt obemedlade och mindre bemedlade, att för biträde åt andra än obemedlade och mindre bemedlade skulle utgå avgift som, då byråns befattning med bouppteckning inskränktes till lösörevärdering, bestämdes till $\frac{1}{2}$ % av lösörets därvid åsatta värde och, då bouppteckning upprättades av byrån, bestämdes till $\frac{1}{4}$ % av boets behållning, dock minst $\frac{1}{2}$ % av lösörets värde, samt att inrätta en tjänst som föreståndare för byrån, med skyldighet för befattningshavaren att jämväl tjänstgöra å rättshjälpsanstalten, ävensom godkänna viss av drätselkammaren föreslagen personalorganisation i övrigt jämte avlöningsstat för byrån m. m.

Vid ärendets behandling i stadsfullmäktige den 17 februari 1939 bifölls drätselkammarens förslag. Över stadsfullmäktiges beslut anfördes emellertid besvär, vari yrkades att beslutet måtte såsom icke lagligen grundat upphävas. Länsstyrelsen i Malmöhus län yttrade i utslag den 24 maj 1939: »Enär klandrade beslutet, vilket innebär inrättande av en bouppteckningsbyrå med uppgift att lämna biträde även åt andra än obemedlade eller mindre bemedlade, ej kan anses utgöra en sådan stadens gemensamma ordnings- eller hushållningsanläggning, varom stadsfullmäktige jämlikt 3 § lagen om kommunalstyrelse i stad ägt besluta, samt beslutet således överskrider stadsfullmäktiges befogenhet, finner länsstyrelsen skäligt upphäva det samma.»

Sedan stadsfullmäktige över länsstyrelsens utslag anförde besvär hos Kungl. Maj:t, fann regeringsrätten i utslag den 5 oktober 1939 ej skäl att göra ändring i länsstyrelsens utslag.¹

Enligt kungl. kungörelse den 12 september 1919 angående understöd av statsmedel till offentliga rättshjälpsanstalter må understöd av statsmedel tilldelas anstalt som av landsting eller kommun, var för sig eller i förening, anordnats för meddelande av fri rättshjälp. Såsom förutsättning för dylikt understöd gäller bland annat att anstaltens verksamhet utövas enligt av Konungen utfärdat reglemente. Vid kungörelsen finns fogat ett normalreglemente för offentliga rättshjälpsanstalter. § 1 i normalreglementet upptager föreskrift, att rättshjälpsanstalten har att kostnadsfritt i rättsliga angelägenheter tillhandagå mindre bemedlade och i sådant hänseende, bland annat, lämna råd och upplysningar samt hjälp med upprättande av handlingar, så ock biträde vid tvisters biläggande genom förlikning samt vid utförande av talan i rättegång.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 februari 1939 har särskild sakkunnig tillkallats för utredning av frågan om rättshjälpsinstitutionens utveckling. Den sakkunnige har, enligt vad som uppgives i den till innevarande riksdag avlämnade riksdagsberättelsen, utarbetat utkast till författning om offentliga rättshjälpsanstalter för mindre bemedlade m. fl. författningar samt motiv till vissa delar av förslagen. Utredningen beräknas bli slutförd i början av år 1940.

I förevarande motion lämna motionärerna till en början en redogörelse för stadsfullmäktiges i Malmö beslut den 17 februari 1939 samt länsstyrelsens och regeringsrättens förut nämnda utslag, varefter de anföra:

Inrättandet av en kommunal bouppteckningsbyrå ingår sålunda inte i sådana en stads gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter, som stadsfullmäktige enligt kommunallagarna äga besluta om, såvitt dylik byrå skall lämna biträde åt andra än obemedlade eller mindre bemedlade.

Det finnes dock starka skäl som tala för att en kommun bör äga rätt att inrätta kommunal bouppteckningsbyrå. Detta även med hänsyn till den utveckling som ägt rum på det kommunala livets område. Liksom allt annat är nämligen även ramen för kommunernas uppgifter och den kommunala för-

¹ Se regeringsrättens årsbok 1939 ref. nr 58.

valtningen underkastad utvecklingens lagar i anknytning till ändrade sociala och andra samhällsförhållanden. Kommunernas uppgifter och befogenheter hava, särskilt under senare åren, ständigt ökat. Vi vilja endast erinra om den kommunala företagarkerksamheten beträffande kommunikationer, såsom spårvägar och busslinjer, belysningsverk, vidare de ökade kommunala uppgifterna som följt med senare årens sociala lagstiftning, stödandet av bostadsbyggandet, o. s. v.

På områden där medborgarnas intressen därigenom bäst tillgodoses i olika avseenden finnes skäl för kommunala initiativ. Detta särskilt där det berör stora delar av innebyggarna. Upprättandet av bouppteckningar är en i hög grad allmän angelägenhet, där såväl den enskilde medborgaren som även det allmänna har betydande intresse. Förut har i långliga tider magistraten, i Malmö och i flera andra städer, obligatoriskt upprättat bouppteckningar för i städerna avlidna medborgare. Detta var ett tvång som medborgarna då allmänt fann vara ganska naturligt. Då det nu avsedda förslaget inte sträcker sig längre än till upprättandet av kommunal byrå, till vilken medborgarna frivilligt kunna vända sig, borde inte kommunerna förvägras detta. Då därför nuvarande lagar inte lämna möjligheter för kommuner att besluta införa kommunala bouppteckningsbyråer, bör sådan ändring eller tillägg göras i lagen, som giver kommunerna denna rättighet. Denna rätt bör inte begränsas till vissa kommuntyper, utan bör det finnas samma rätt för alla kommuner, som i övrigt ha nödvändiga resurser.

Genom en kommunal bouppteckningsbyrå skapas i viss mån garanti för att bouppteckningar bli förrättade och att detta sker på ett riktigt sätt. Vidare att bouppteckningar för obemedlade och mindre bemedlade kunna ske utan avgift och att bouppteckning för övriga kan ske mot en rimlig, låg avgift.

Med detta förslag avse vi inte något tvång för kommuner att införa dylika bouppteckningsbyråer, ej heller tvång för enskilda att använda sig av desamma.

Det torde vara lämpligt att en bestämmelse rörande kommunal bouppteckningsbyrå intages i bouppteckningslagen. Skulle emellertid utskottet, med godkännande av principen om rätt för kommun att inrätta kommunal bouppteckningsbyrå, finna annat tillvägagångssätt lämpligare för vinnandet av samma resultat, hava vi inte något att invända häremot.

Utskottet.

Genom 1933 års lagstiftning om boutredning och arvskifte avskaffades det vissa städer tillkommande bouppteckningsprivilegiet. Motionärerna ifrågasätta icke någon ändring i vad sålunda beslutats utan upptaga allenast spörsmålet om rätt för kommun att inrätta bouppteckningsbyrå, vars anlåtande skulle vara frivilligt. Med utgångspunkt från ett avgörande av regeringsrätten den 5 oktober 1939, enligt vilket inrättande av en bouppteckningsbyrå med uppgift att lämna biträde även åt andra än obemedlade eller mindre bemedlade ej kan anses utgöra en sådan gemensam ordnings- eller hushållningsangelägenhet, varom kommun enligt kommunallagarna äger besluta, förorda motionärerna att kommun skall genom lagändring beredas möjlighet att låta anordna dylik bouppteckningsbyrå. Enligt motionärernas mening skulle erforderliga bestämmelser lämpligen kunna införas i boutredningslagen; motionärerna förklara emellertid att, därest med godkännande av principen om rätt för kommun att inrätta kommunal bouppteckningsbyrå även för andra än mindre bemedlade annat tillvägagångssätt finnes lämpligare för vinnandet av samma resultat, de icke ha något att erinra däremot.

Enligt utskottets mening är frågan om rätt för kommun att inrätta särskild bouppteckningsbyrå av den beskaffenhet att den icke bör regleras i lagen om boutredning och arvskifte. Frågan sammanhänger nära med rättshjälpsanstalternas verksamhet och torde väsentligen kunna erhålla en tillfredsställande lösning inom ramen för denna. Avgörande betänkligheter synas emellertid icke möta mot en utvidgning av den kommunala verksamheten i den riktning som i motionen föreslås. Då något mera utbrett behov av en kommunal reglering av nu ifrågavarande rättshjälp beträffande personer som ej kunna anses mindre bemedlade dock icke synes hava gjort sig gällande, anser sig utskottet, särskilt med hänsyn till nuvarande tidsläge, icke böra föreslå frågans hänskjutande till särskild utredning.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 30 maj 1940.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter, Gärde, Karl Emil Johanson, Wagnsson, Eskhult, Caap, Brandt* och *Ahlkvist*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist, Olsson* i Mellerud, *Björling**, *Larsson* i Hede. *Werner* i Höjen, *Hansson* i Vännäsby, *Landgren* och *Lindahl**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.